

Media muuttuu – minne menet toimittajakoulutus

Paikka: Opetusministeriön kokoustila ”Jukola” Meritullinkatu 1

Aika: 28.8. klo 13.00-17.30

Muistio seminaarin kulusta (jos puheenvuorosta on ollut saatavilla PowerPoint –esitys, puheenvuoroa ei ohessa referoida; kalvot ovat tämän raportin liitteenä)

Osanottajat

- Liite

Katsaus koulutuksen tarjontaan

- Kaarle Nordenstreng (TaY), kalvot liitteenä

Journalismi ammattina

- Risto Kunelius (TaY), kalvot liitteenä
- Lyhyet kommenttipuheenvuorot Kuneliukselle seuraavilta asiantuntijoilta:
 - YLE: ohjelmistopäällikkö Reija Hyvärinen YLE24
 - ALMA: Kustantaja Jouko Jokinen, Satakunnan Kansa

Reija Hyvärinen (YLE24): Hyvärinen totesi, että Yleisradio on suurin nuoren työvoiman sisäänottaja. Kesätoimittajainstituutio on yhä olemassa sisäänottoväylänä. Journalismia ammattina tarvitaan yhä, se ei ole historiallinen poikkeama. Laatua tarvitaan, näkemystä, kykyä analysoida ja priorisoida. Nämä ominaisuudet ja taidot erottavat ammatillisen toimittamisen kaikesta muusta mitä tapahtuu mediassa. Uudella tekniikalla taklataan helposti. Kesätoimittajien valinta on vastuullista työtä, sillä se on tärkeä väylä rekrytoinnissa.

Me olemme Yleisradiossa palvelutehtävässä. Tämä edellyttää toimittajia, joilla on perustaidot hallinnassa. Näin ei aina näytä olevan: ei tunneta valtio-oppia, ei ole tietoa siitä, miten toimii valtio, kunta ja talous. Ei siis tarvita vain taitoja, vaan myös yleissivistystä joka auttaa löytämään relevantteja näkökulmia. Nykyistä voimakkaammin pitäisi ottaa huomioon asiakkuuden ymmärtäminen. Kun ihmiset soittavat, ei pidä ajatella, että joku hölmö taas häiritsee. Suhteen asiakkaisiin pitää olla nöyrä. Yleisradio haluaa tutkia yleisöä tarkemmin, segmentoida, ja toimittajien tulee tämä ymmärtää.

Nykyisessä toimituksessa työ on projektiluontoista. Siinä yhdistyvät sisältö ja tekniikka, ja projektit alkavat ja loppuvat. Tällainen mitoittaminenkin on taito.

Uutistoimisto AP teki hiljattain tutkimuksen uutisten kulutuksesta. Mitä uutisten kuluttajien maailmassa tapahtuu, mitä ja miten kulutetaan on-line-nopeuden aikana? Mukana olivat Intia, Britannia ja Yhdysvallat, tutkimusote oli etymologinen. Kaikkialla maailmassa tuntui tapahtuvan sama: jatkuva päivittäminen turruttaa ihmisiä. Ei ole ratkaistu, miten merkitykset ja syvyys yhdistetään päivitykseen, sillä ihmiset ilmoittavat kaipaavansa syvennystä..

Toimitukset ovat kriisiorganisaatioita, tämä pitää paikkansa, mutta kriisejä on monenlaisia, ja niiden arvottaminen kytkeytyy sukupolviinkin. Nuorimmat toimittajat olisivat YLEssä panneet lähetyksen uusiksi, kun tieto Kirkan kuolemasta tuli. Tämäkin tuntuma täytyy olla hallinnassa.

Tiivistäen: tarvitaan yhteiskunnallista osaamista, suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta, kansainvälisen kehityksen tuntemusta, taloudellisten lainalaisuuksien tuntemusta, lisäksi hyväksi on olla kulttuurista ja historiallista perspektiiviä. Diplomi-insinööri tai lääkäri, joilla tällaiset valmiudet olisi, saisi heti töitä.

Jouko Jokinen (Satakunnan Kansa): Puhuja korosti, että tärkeintä ovat laatu, asenne ja eettisyys – näistä on hyvä toimittaja tehty. Teknisemmät taidot pystytään aina hankkimaan. Jokinen kertoi vastaavansa toimitusten yhteistyöstä ALMAN organisaatiossa. Hän korosti että koulutuskentän hajanaisuudelle täytyy tehdä jotakin. Se tuottaa heikkoa laatua, tuhoaa rahaa ja rikkoo nuorten ihmisten unelmia. Media-alalla on menossa hieno vaihe, kun kaikki muuttuu -- Hannu Olkinuora katsoo, että kyseessä on suurin muutos mikä koskaan tapahtunut. Tätä kaikkea ei voida opettaa eikä tutkia, molemmat tulevat hieman perässä, mutta keskustelu, think-tank-toiminta on tärkeää koulutuksessa.

Tärkeä on tietää, miten yhteiskunta toimii – kaupunginhallitus, valtuusto – yhteiskuntatieto tuntuu nykyään olevan usein hukassa. Eettisyys on myös tällä hetkellä korostunut. Olisiko se listalla yhtä korkealla ilman Jokelaa? Eettisyyttä on hankala opettaa, mutta sitä pitää opettaa.

Tämän päivän alalle pyrkivät nuoret tulokkaat ovat paremmin koulutettuja, ja heillä on paremmat juttunäytteet. Naisia tulee enemmän – puhuja ollut varma, onko tämä ongelma, mutta trendi se on. Hyvä asia joka tapauksessa on, että naisia tulee lisää mediajohtajiksi.

Esimiestyö ja johtaminen ovat oma ammattinsa joka alalla. Media-alalla on erittäin suuri tarve johtamiskoulutukseen. Alueilla ja paikallislehdissä ammattitaitoisen väen saaminen on hankalaa. Tarjonta vähenee, vaikka työttömyydellä pelotellaan toisaalla.

Journalismi on muutamassa kymmenessä vuodessa muuttunut paljon, mutta ydin on sama – tunne, jota on vaikea määritellä. Toiminnan jatkuva tehostaminen ei ole merkillinen asia. Taloudellinen pakko saattaa johtaa hyväänkin tulokseen. Vauraalla 80-luvulla asiat olivat jumissa. Niin karmea kuin lama olikin, se pisti asioita liikkeelle.

Pihtiputaan mummon ironisointi on sinänsä tarpeellista, mantraa pitää kritisoida, mutta muuta toiminnan perusmittaa meillä ei ole kun tavallisten ihmisten elämä. Hyvän journalistin pitää osata sanoa myös ikävät ja satuttavat asiat.

Journalismi on politiikkaa, se on selvä. Me teemme politiikkaa, ja niin pitääkin. Mutta tämä ei tarkoita, että tekisimme puoluepolitiikkaa. Viihteellistymisestä on puhuttu, mutta se on nyt itse asiassa vähentynyt journalismista ja päätynyt YouTubeen ja vastaaviin.

Journalistien koulutuksesta puhuja sanoi tietävänsä Jyväskylän ja Tampereen osalta, kesätoimittajien kautta. Koulutus on molemmissa laadukasta, opetuksessa annetaan oikea professionaalinen asennoituminen. Parin kesätoimittajakauden jälkeen nuoret toimivat ja ovat halukkaita kehittämään itseään. Helsingin koulutus on puhujalle tuntematonta, sillä sieltä ei tulla maakuntiin. Ammattikorkeakouluja hän ei myöskään sanonut tuntevansa hyvin, mutta jokin niiden opetuksessa tuntui klikkaavan. Koulutus on kelvotonta työnantajien kannalta. Sieltä noukitaan välillä lahjakkaita yksilöitä, mutta joutuvat lehdet kohentamaan paljon näiden osaamista. Pitäisi olla niin, että kun on koulutusta saanut, pitää voida mennä suoraan sorvin ääreen.

Journalistit tekevät työtä, joka muuttuu ja ihmiset muuttuvat mukana. Täydennyskoulutusta tarvitaan kipeästi, alalle ihan omaa, Tarvitaan 1000 koulutuspäivää 500 toimittajalle vuodessa. Nykyään haetaan aika paljon koulutusta ulkomailtakin.

Journalistin ammatti on vapaa ammatti, ja niin pitää olla. Siihen pitää voida tulla monta eri kautta. Sopivat suhteet ehkä olisivat 20 prosenttia ylemmästä, 20 prosenttia alemmasta korkeakoulututkinnosta ja loput muilta markkinoilta. Tarvitsemme muita pitkän koulutuksen saaneita -- pappeja esimerkiksi, sopisivat aika hyvin.

Keskustelu

Keskustelu sivusi monia teemoja. Joku piti Kuneliuksen puheenvuoroa tieteilijän puheena. Journalismin tutkimus on vahvaa, mutta koulutuksen näkökulmaa pitää laajentaa. Journalismin pitää olla eettistä ja laadukasta mutta myös sellaista mitä ihmiset ostaa, siis hyvää ajanvietettä. Muutama keskustelija vierasti sitä, että journalisteista puhuttaessa korostetaan oikeaa asennetta. Tarvitaan enemmän, kykyä sekä tiedon että tunteen välittämiseen. Hyvän toimittajan määritelmä kaikkapa uudistamista nyt, kun verkko on tullut tärkeäksi. Joku puolusti asennetta – peruskriittisyys on asenne, jota tarvitaan. Pitäisikö kouluttaa kuritonta työvoimaa? Toimittajan työn tulee olla ammatillista eikä vain ammattitaitoista, ja silloin pitää pohtia, mikä on ydinarvo tai ydinarvojen joukko, miltä pohjalta määrätyt tehdään. Erilaisten koulutuslaitosten erilaiset painotukset ovat sinällään hyviä, mutta on myös ydinosaa, joka kuuluu kaikkiin.

Toimittajan perusasennetta puolusteltiin myös esimerkillä: jos yhdeksän laudaturin haltija säikähtää, kun kuntajohtaja kerran ärjäisee, on ammattitaito heikompi kuin huonoilla papereilla tulevan, jolla on jonkinmoiset työnäytteet. Joku toinen korosti, että hyvän toimittajan tunnistaa, mutta yhtä helppo ei ole tunnistaa sellaista, jolla on kapasiteettia kehittyä. Rohkeuteen tulee koulutuksessa kannustaa. Mutta tilanne on silti mutkikas: on helpompi tunnistaa kaveri, jolla on huonot arvosanat, metsuritausta ja kosolti rohkeutta. Mutta miten siivilöidään näkyviin rohkeat yhdeksän laudaturin naiset? Kiltit tytöt -ongelma on niin kouluttajien kuin työhönottajien edessä, eikä ongelmaa ratkaista helposti. Eikä pidä lähteä siitä kliseekäsityksestä, että kiltteys ja hyvät koulutiedot kuuluvat automaattisesti yhteen.

Useampi puhuja totesi, että ammattikorkeakoulujen viestinnän opetusta ei voi panna yhteen kategoriaan. Kaikki ei valmista toimittajan ammattiin. Painotukset ovat journalistisesti suuntautuneissakin koulutuksissa kiistatta erilaiset kuin yliopistoissa. Ammattikorkeakouluilla on vahvat siteet kenttään, kieliopetusta on runsaasti, sivuaineita vähän. Haaga-Helican kaltaisissa koulutusohjelmissä talouspainotteisuus on luonnollinen asia, kun taas toimittajateorian osuus on suppeampi kuin yliopistokoulutuksissa.

Todettiin myös, että vaikka kaikki koulutettavat eivät työllisty alalla, her satatvat työllistyä lähialoilla. Ylikoulutusta on pidetty selviönä, mutta onko työvoimatilannetta isojen keskusten ulkopuolella ylipäättään tutkittu?

Aikakauslehtien edustajat totesivat myös, että koulutuksesta puuttuu aikakauslehtinäkökulma. Tarvitaan taitoa tarinan kerrontaan, brändin tajua, kykyä antaa lupaus lukijalle. Ei voi lähteä kirjoittamaan Georgiasta tai Ossetiasta aikakauslehdessä jonka profiili on tyystin erilainen. Journalistin autonomia on tällä tavoin rajallinen. Aikakauslehden ideaalitoimittaja hallitsee monimuotoisuuden ja on moniosaava, eikä liiketoiminnan tuntemus ole pahitteeksi.

Johtaja **Anita Lehikoinen** (opetusministeriö): Puhuja totesi, että korkeakoulutuksessa on voimakas muutos meneillään. Yliopistolakiuudistus suunnitellaan astuvan voimaan 1.1.2010, ja se muuttaa radikaalisti yliopistojen asemaa.

Kentällä on toivottu että opetusministeriössä ratkottaisiin koulutustehtäviin, -sisältöihin ja koulutuksen laajuuteen liittyviä ristiriitoja, mutta tilanne ei ole näin yksinkertainen. Duaalimallin idea on tuottaa erilaista koulutusta yhteiskunnan ja yritysten käyttöön, työmarkkinoiden tulisi ratkaista koulutustarpeet. Suomessa pyritään duaalimallin selkeyttämiseen, mutta käsitykset vaihtelevat siitä, miten mahdolliset muutokset toteutetaan.

Uusia strategioita on saatava vuoteen 2010 mennessä. Silloin pitää tehdä lopullinen päätös koulutusvolyyymeistä. Tiedämme kaikki, että suunnitteludokumenttien mukaan koulutusta on liikaa. Yliopistoissa nähdään, että koulutusta voisi jopa lisätä. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähentämistä noin 500:llä ei voida tehdä yksikköjä lakkauttamatta. Keväällä ei kukaan ilmoittautunut vapaaehtoisesti lakkauttamaan koulutusohjelmiaan. Moni puolustaa omaansa erityisesti alueellisista syistä, ja alueellinen vaikuttavuus on kiistatta keskeinen. Vuoteen 2010 mennessä on siis tiedossa vaikeita aikoja niin yhdelle kuin toisellekin. Meillä on yliopistoissa – ei toki viestintäalalla -- paikkoja joihin ei tulijoita riitä. Kaiken yliopistokoulutuksen tulee olla laadukasta, laadusta ei erikseen makseta.

Keskustelu:

Keskustelussa todettiin, että yliopistosta toiseen siirtyvien maisterien ongelmaan pitää saada ratkaisu. Muutoin korvaus kohdentuu väärin, viimeisen tutkinnon suorituspaikkaan. Lehikoiselta kysyttiin myös koulutusmäärien paimentamisesta. Hän vastasi, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulisi itsenäisesti hoitaa asia yhteistyössä, vuoropuhelun kautta. Valtioneuvoston päätös siitä, että ammattikorkeakouluissa pitää vähentää koulutuspaikkoja vuoteen 2012 mennessä, herätti kysymyksiä. Miten menetellään, kun kukaan ei ilmoittautunut vapaaehtoisesti puuhaan? Johtaja Lehikoinen totesi, että kauden puolivälissä (2010) on tarkoitus tarkistaa asiaa. Suuntaviivat on julkaistu kaikkien luettaviksi, ja kevään neuvotteluissa käytiin ne läpi. Strategiat tehdään ja sen jälkeen päätökset. Lopettamiset ovat aina vaikeita, kun katsotaan alueelliselta kannalta, mutta vuonna 2010 päätökset on tehtävä.

Myös yliopistojen rahoitusjärjestelmän muutoksen ajoitus herätti keskustelua. Lehikoinen korosti, ettei ministeriössä haluta nähdä asiaa pelkkänä valtakunnallisena rahanjakomallina vaan kansallisena kehysmallina, mutta yliopistot ovat asian toisin nähneet. Asiasta olisi keskusteltava yliopistojen sisällä. Rahanjakomalleista keskustellaan syksyn aikana, yhteyttä otetaan rehtoreihin. .

Yksi kysymys kosti sitä, siirrytäänkö työmarkkinoiden johtamaan ohjausmekanismiin. Kysyjä arveli, että menee pitkä aika ennen kuin asia voi toteutua käytännössä. Lehikoinen vastasi, että ministeriö ei aio puuttua siihen, miten yliopistot ja ammattikorkeakoulut toimivat, mutta työmarkkinoiden on myös tuotava julki se, mitä ne haluavat koulutukselta. Työmarkkinoiden edustaja totesi, että tilanne on mutkikas: koulutusohjelmat ovat haluttuja, mutta työpaikkoja ei ole. On opetusministeriön asia katkaista koulutusta sieltä, missä sitä on liikaa. Työmarkkinat pitkä.

Oppilaitosten roolit ja työnjako

Aki Jörgensen (edusti kaikkia kolmea yliopistolaitosten journalismi-oppiaineiden opiskelijoita, esitys perustui vanhempien opiskelijoiden keskuudessa kerättyihin näkemyksiin):

Toimittajakoulutuksen neuvottelukunnassa on pidetty lähtökohtana, että puolet toimittajista tulisi

yliopiston journalistisilta linjoilta. Tämä tavoite tuntuu täyttyvän sikäli, että töitä kyllä riittää. Opiskelijat sijoittuvat työelämään hyvin, professorien harmiksi osa jopa kesken opiskelujen, ja pääsääntöisesti oman alansa töihin. Melkein voisi sanoa, että jos yliopiston toimittaja-opiskelija ei sijoitu journalistisiin töihin valmistuttuaan, on hän itse valinnut vaihtaa alaa.

Iso kysymys ei siis ole se, saavatko opiskelijat töitä, vaan se, miten koulutus vastaa työelämän haasteisiin. Saavatko opiskelijat hyvät eväät toimittajaksi, vai opitaanko hommat töitä tekemällä, esimerkiksi kesätöissä?

Eväät voisivat olla paremmatkin. Ensinnäkin nykyisenkaltainen opetus ohjaa opiskelijoita turhan kapeaan ammattikuvaan. Opiskelijat kokevat heistä koulutettavan ennen kaikkea ja lähes ainoastaan sanomalehtitoimittajia. Sähköisiä välineitä käsitteleviä kurssit ovat etenkin SSKH:n opiskelijoiden mielestä liian suppeita. Tampereella niissä keskitytään opiskelijoiden mielestä epäolennaisuuksiin, kuten taiteelliseen kuvakerrontaan sen sijaan että puhuttaisiin tv-uutisen sisällöstä. Kuitenkin kaikista oppiaineista työllistyy opiskelijoita myös televisioon ja radioon. Verkkojulkaisemisen kursseihin ei oltu tyytyväisiä yhdessäkään kolmesta oppiaineesta. Tosin sekä SSKH:ssa että Jyväskylässä verkkojulkaisemisen kurseja on uudistettu hiljattain, toivottavasti siis kohti parempaa.

Kapean ammattikuvan ongelmasta on kyse myös, kun osa opiskelijoista kritisoi koulutuksen liikaa uutispainotteisuutta. Tämä mielipide nousi esiin erityisesti SSKH:ssa. Uutistyo painottuu opetuksessa liikaa, ja reportaaseja, dokumentteja tai erityistoimittajuuksien vaatimuksia käsitellään liian vähän. Kun opiskelijoilta kysytään palautetta opetuksesta, saadaan usein vastaukseksi lista toivomuskursseja: ulkomaan uutisointia, poliittista journalismia, kriisitilanneuutisointia, tutkivaa journalismia.

Osa opiskelijoista on kyllä sitä mieltä, että erikoistumisen oppii töissä. Ja että yliopisto-koulutuksessa on parempi keskittää resurssit johonkin muuhun. Nousipa Tampereen palautteesta esiin sellainenkin näkemys, että sähköisten välineiden kurseissa tulisi keskittyä nykyistä enemmän konkreettiseen uutistyyöhön, koska tv-radio -puolella opiskelijat todennäköisesti juuri sitä tekemään päätyvät. Jyväskylässä taas oltiin sitä mieltä, että kirjoittamista käsitellään ja tekstiä analysoidaan liian vähän, koska tekstityöläisiä opiskelijoista välineestä riippumatta tulee.

Kiistaton totuus on, että toimittajakoulutuksista sijoittuu opiskelijoita huomattavasti monipuolisempiin tehtäväkuviin kuin ainoastaan sanomalehtiin tai ainoastaan uutistoimittajiksi. Tämä tulisi opiskelijoiden mielestä ottaa opetuksessa paremmin huomioon. Heitä sijoittuu tiedottajiksikin, koska tiedottajien ja toimittajien raja on jo aikaa sitten hämärtynyt monissa organisaatioissa – mutta ei yliopistollisessa toimittajakoulutuksessa.

Mihin sitten yliopistollisessa toimittajakoulutuksessa pitäisi nykyistä paremmin keskittyä? Ainakin Jyväskylässä ja SSKH:ssa oli päädytty pohtimaan ikiaikaista tieteen ja käytännön opetuksen suhdetta. Opiskelijoissa on aina ollut niitä, joiden mielestä yliopistonkin toimittajakoulutuksessa tärkeintä on toimittajakoulutus eikä yliopistollisuus. Toisaalta on niitä, jotka tahtoisivat saada enemmän irti akateemisuudesta. Yhdet siis haluavat lisää teoriaa, toiset vähemmän. Yhteistä molemmille ryhmille on, että teoriaopetuksen nykytasossa nähdään parannettavaa.

Gradua teossa viimeistään huomaa, että journalistisella ja tieteellisellä tiedonhankinnalla on paljon yhteistä. Juuri tämän seikan hallitseminen on yliopistollisen toimittajakoulutuksen paras omaleimaisuuden tae.

Tieteellinen ajattelu pitäisi vain kytkeä toimitustyön todellisuuteen entistä paremmin. Tällä hetkellä tiedettä opetetaan useimmiten erillään toimitustyön kursseista. Siten tiedekursseista syntyy helposti mörkö, joilla istutaan vain pakon vuoksi. Toimitustyön kursseilla taas ei juuri puhuta tieteestä. Opiskelijana luulisi, että juuri niillä journalistisen ja tieteellisen osaamisen yhdistäminen olisi luontevaa. Eivät opiskelijat ole tulleet yliopistoon opiskelemaan journalistisesti sävytettyjä kamera- ja taittokursseja, vaan sellaisia opintoja, joiden jälkeen kehtaa kutsua itseään sekä toimittajaksi että maisteriksi.

Kun vanhemmat opiskelijat muistelevat ensimmäisiä toimitustyökesiään, heistä tuntuu, että yliopistossa olisi voitu paremminkin valmistaa niihin ensimmäisiin työtehtäviin -- siis puhua taustatietojen monipuolisesta, kriittisestä hausta tai tilinpäätösten tulkinnasta. Kun samat vanhemmat opiskelijat ajattelevat tulevaisuutta, he miettivät, että opinnoissa olisi voitu paremmin pureutua mediatalouden ja mediajohtamisen kaltaisiin kysymyksiin, jotta he pätevöityisivät aikanaan paremmin esimiestehtäviin tai journalismin uudistajiksi. Ei opettajillakaan ole helppoa.

Juho Salminen (AMK-opiskelijoiden edustaja, entinen Haaga-Helian opiskelija):

Koulutuksesta sai riittävän hyvät eväät. Koulutus ei ole valmis paketti vielä, mutta pohja on hyvä. En kokenut, että koulutus olisi ollut liian kapeaa. On kirjoitettu, on tehty vertaiseditointia, on kirjoitettu verkkoon. Aina toki voi parantaa ja on parantunutkin. Verkkokirjoittamisessa oleellista että asiat voidaan ilmaista hyvällä ja vetävällä kielellä. Se pärjää joka saa tekstin kiinnostavaksi jotta lukija lukisi pidempäänkin. Koulutuksen tärkeimmäksi hyödyksi voi laskea sen, miten töitä haetaan, hyödynnetään ja jalostetaan.

Kun työhön pääsee, ei ole enää väliä mistä on tullut ja millä taustalla. On mielenkiintoista että puhutaan työvoimapulastakin. Tiedän toki, että kun tekee maakuntalehdissäkin työtä, päätyy usein pätkätöihin. Kenties maailma on muuttunut: journalismi on työ muiden joukossa, siihen ei jaksa paneutua, ellei siitä ole vastaavaa hyötyä.

AMK-opintoihin kaivataan syvemmälle menevää tieteellistä ja taloudellista koulutusta. Jos pitäisi mennä koulupenkille, maisteriohjelmia on tarjolla, kompetenssia niihin menisi hakemaan. Mielenkiintoista onkin se, miten helppo tai vaikea maisteriohjelmiin on päästä.

Ullamaija Kivikuru (yliopistokoulutusten edustaja, SSKH/HY): Yliopisto-opetus näyttäytyy ehkä muuttumattomana, koska kurssien nimet pysyvät vuodesta toiseen samoina, mutta opetus toki muuttuu koko ajan sisältäpäin. Isompi sisällöllinen remontti tehtiin Bolognaan valmistautuessa, mutta muutoksia toki tehdään koko ajan. Kun jotakin alalle merkittävää kentällä tapahtuu, se siirtyy opetukseen, vaikka muutos ei näy otsikoissa. Esimerkkinä olkoon vaikkapa Jokelan tapaus, jota on käsitelty tuoreeltaan erilaisilla kursseilla, ja pitkän tähtäimen vaikutus on ollut se, että etiikkakeskustelu on yliopisto-ohjelmissa kauttaaltaan korostunut.

Osa syvennyksestä hoidetaan kirjallisuuden kautta. Eri yliopistokoulutusten välillä ei ole suuria eroja, toki painotuksissa jonkin verran. Luovuuden ja suorittajuuden eroa korostettiin Pentti Rahtilan selvityksessä, ja tämän eronteon välimaastossa kamppaileminen kuuluu yliopisto-opetuksen arkeen. Jos tälläkin alueella on ongelmaa, opetuksessa on vikaa, sillä nimenomaan analyttisyydessä ja yleissivistyksessä pitää yliopistollisen koulutuksen voiman olla.

Käytännön ja teorian yhdistäminen ei ole helppo tehtävä, mutta on sitä yritetty, vaihtelevalla menestyksellä. Varsinkin opintojen alkuvaiheessa opiskelijat eivät juuri piittaa syvennysyrityksistä, heitä houkuttelee käytäntö. Yksi yliopisto-opetuksen kiistaton puute on, että historiaa on niukasti, samoin toimitusorganisaatioihin liittyvää tietoa. Yliopisto-opetuksen vahvuuksiin voi taas lukea sen, että annetaan tilaa sivuaineille, joista tulee lisää laajuutta opetukselle, joka kiistatta on uutispainotteista ja jossa ei ole resursseja sähköisten välineiden laitteistoon. Vahvuudet tulevat näin osittain – toivottavasti – asiantuntijuudesta toisilta alueilta kuin journalismiopinnoista.

Yleisestä erityiseen –linja on yleinen kaikissa yliopisto-ohjelmissa paitsi Taikin aikakauslehtiohjelmassa, joka kohdentuu yhteen välineeseen. Perusongelma on opintojen ahtaus. . Kaikkea uutta ja kiinnostavaa pitäisi saada mukaan, mutta tunnit eivät riitä millään. Yksi Raittilan kysymys on tärkeä: miksemme käytä toistemme vahvuuksia? Jos amk-opetus osaa jotakin ja sillä on teknisiäkin resursseja riittävästi, miksemme ryhtyisi yhteistyöhön, johon yliopisto-opetus voi tuoda omia vahvuuksiaan? Vastaisuudessa liikkuvuus eri ohjelmien välillä ilman muuta lisääntyy, ja siihen pitää varautua. Liikkuvuus saattaa muotoutua ongelmaksi, ellei siihen varauduta juuri yhteistyöllä, joka kunnioittaa kummankin koulutusmuodon vahvuuksia.

Kansainvälisyys on periaatteessa positiivista, mutta ongelmiakin tulee jos ei tiedetä mitä missäkin opetetaan ja miten laajuuksia mitoitetaan. Tähän tarvitaan sääntöjä ja asiantuntemusta.

Jonkinmoinen hattumalli -- Osmo.A.Wiio sellaista esitti meidän muiden vastustaessa jo 1970-luvulla -- on melko varmasti tulossa jossain muodossa.

Piritta Juppi (ammattikorkeakouluopetuksen edustaja, DIAK): kalvot liitteenä

Sirkku Räihälä (kansanopisto-opetuksen puheenvuoro, Helsingin evankelinen opisto): Kun Räihälän opiskelijoilta kysyttiin, miten he luonnehtisivat opintojaan, vastaukset olivat aika erilaisia: joku halusi kokeilla alaa, joku halusi hankkia vuodessa erikoistietämystä, joku katsoi kurssin parantavan yleissivistystä, se myös antoi joillekuille kuvan alasta, antoi mahdollisuuden kirjoittamiseen, oli tervetullut välivuosi työstä ja antoi eväitä yliopistojen pääsykokeita varten. Tämä pieni selvitys kuvastaa ehkä hyvinkin kansanopistojen opiskelijoiden profiileja ja motivaatiota. Suomessa toimii 91 kansanopistoa, ja 34 näistä on opetusta otsikkojen viestintä, kuvaus, video alla. Mediakouluja monta, journalismia on vain osassa näistä. Helsingin evankelisessa opistossa on suuntauksia neljä (lehtityö, radio&TV, mediaa maahanmuuttajille, urheilumedia), pääosin välinepohjaisesti jaettuna.

Medialinjoille on suhteellisen helppoa saada opiskelijoita. Valtaosa oman oppilaitokseni jo työssä olleista opiskelijoista tulee sosiaalialalta. Heillä on paljon hyödyntämätöntä ammattitaitoa ja arjen tuntemusta. Ikähaitari on laaja. Kansanopistokoulutus antaa mainion mahdollisuuden miettiä, onko elämässä mitään järkeä. Jaottelen opetuksen ulottuvuudet Tytti Issakaisen tapaan kolmeen lohkoon: 1) viestinnän linjat näyttävät käytännöllisellä tavalla millainen median maailma on. Näin se ja auttaa ammatinvalinnassa. Alan vaihtoa harkitsevalle se antaa mahdollisuuden kokeilla 2) kansanopisto—opinnot ovat alkustartti journalismin yliopisto- tai AMK-opiskelulle. Meillä tehdään usein approbatur- opinnot. Voi sanoa, että kansanopisto on eteisaula journalismiopinnoille.. 3) kansanopisto-opinnot mahdollistavat yleissivistävät mediataidot ja antavat eväitä analyysiin.

Keskustelu:

Keskustelussa todettiin, että Tampereella on jo käytössä hattumalli, muuallakin on kokeiltu, mutta ei kovin hyvällä menestyksellä. Eri koulutusmuotojen yhteistyö koettiin tärkeäksi. Joidenkin

mielestä opiskelijan pitäisi voida siirtyä suoraan koulutuksesta toiseen ja liittää toisen koulutusmuodon osioita omaansa. Rahoituspuoli käy tällöin hankalaksi, mutta se tulisi ratkaista. Todettiin, että pohjana näin olisi löyhä verkosto jossa voidaan suunnitella tarjontaa.

Freelance-journalistien edustaja totesi, että yhä useampi toimii nykyään freelancerina. Miten paljon freelance-toimintaa käsitellään opetuksessa? Miten koulutuksessa valmennetaan kritiikin vastaanottamiseen? Kaikkien koulutusmuotojen edustajat vakuuttivat, että kritiikin antamista, sen perustelua ja vastaanottoa harjoitellaan runsaasti.

Opintojen hyväksilukemisesta toisessa opiskelumuodossa syntyi pitkä keskustelu, joka osoitti, että käytännöt ovat hyvin kirjavat ja resursseja tuhlataan päällekkäisopetukseen. Toisaalta todettiin, että siirtyminen opiskelumuodosta toiseen ei ole ongelmатonta, koska osin on päällekkäistä opetusta, toisaalta tutkinnot on organisoitu eri tavoin ja väliin jää aukkoja. Kaksiportainen järjestelmä pakottaa katsomaan asiaa tarkemmin. Keskeistä on katsoa opintosuunnitelmia, niin koti- kuin ulkomaistenkin laitosten opiskelijoiden kohdalla. Täysin yksi-yhteen –ratkaisuihin ei koskaan varmaan päästä, mutta arkijärjellä ja sovittelulla ehkä onnistutaan.

Keskustelussa ehdotettiin myös, että toimittajakoulutuksen neuvottelukunta avattaisiin kaikille koulutusmuodoille, jotka katsovat olevansa journalistikoulutusta.